

11. Popik V. (2015). Formuvannya nacionalnogo naukovo-informacijnogo prostoru: integraciya j kooperaciya zusil bibliotek, naukovih ustanov ta informacijnih centriv Ukraini. *Bibliotechnij visnik*, 3, pp. 3—11. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2015_3_3.
12. Solyanik A. (2013). Korporativna vzayemodiya yak osnova realizaciyi funkcij nacionalnoyi biblioteki. *Korolenkivski chitannya — 2012. Vzayemodiya ta partnerstvo bibliotek u regionalnomu informacijnomu prostori : materialy XV vseukr. nauk.-prakt. konf. (Harkiv, 11 zhovt. 2012 r.)*. Harkiv: Harkiv. derzh. nauk. b-ka im. V. G. Korolenka, pp. 18—25. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/11890589.pdf>.
13. *Formuvannya nacionalnogo naukovo-informacijnogo prostoru: integraciya j kooperaciya zusil bibliotek ta informacijnih centriv Ukraini : rishennya zasidannya Mizhvidomchoyi radi z koordinaciyi fundamentalnih doslidzhen vid 03 grudnya 2014 r.* (2014). Available at: http://www.nbuv.gov.ua/sites/default/files/all_files/201412_artilces_field_dopmat_files/2.pdf.
14. Chumak Ye. (2022). Transformaciya informacijnih resursiv publicnih bibliotek Ukraini v suchasni umovah. *Ukrayinskij zhurnal z bibliotekoznavstva ta informacijnih nauk*, 10, pp. 36—47. Available at: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.10.2022.269445>.
15. Collection World Digital Library. (2023). *Library of Congress : website*. Available at: <https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/>.
16. *Europeana : website*. (2023). Available at: <https://www.europeana.eu/en>.

Надійшла до редакції 17 травня 2023 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 027.5(73)(091)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2023.5(322).23-28

Анатолій Арсеєнко,

кандидат історичних наук,

провідний науковий співробітник

Інституту соціології НАН України,

e-mail: anatoliy.arseenko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3137-6487>

Американські публічні бібліотеки у жорнах неолібералізму та неофашизму

У статті досліджено становлення та розвиток публічних бібліотек (ПБ), а також їхню роль як соціального інституту в освітньому та культурному житті США. Особливу увагу приділено сучасним атакам неолібералізму та неофашизму на соціальну організацію ПБ через дезінвестування та цензурування. Метою цього наступу є приватизація ПБ та посилення контролю над їхнім функціонуванням і формуванням книжкових фондів.

Ключові слова: публічні бібліотеки; неолібералізм; неофашизм; доступ до інформації; цензура; книжкові заборони; дезінвестування ПБ

Система публічних бібліотек США розпочала формуватися наприкінці першої половини XVIII ст. ПБ стали просвітницькими установами, що безоплатно обслуговували жителів міста чи округу. Від моменту зародження бібліотеки були націлені на виконання важливої місії — сіяти "розумне, добре, вічне" в суспільстві й сприяти взаємодії читачів із місцевими спільнотами. Втілення в життя поставлених завдань перетворило бібліотечні установи на один із найважливіших соціальних інститутів та невіддільний елемент культурного життя США.

Стрімкий розвиток мережі публічних бібліотек США відбувся у другій половині XIX ст., особливо після долучення до цього процесу американських промисловців. Напередодні вступу

світової економіки у "сталеве" століття капіталізм був зацікавлений у підвищенні освітнього рівня найманої робочої сили. На рубежі XIX—XX ст. відомий американський сталеливарний магнат і великий фінансист Е. Карнегі, який згодом став провідним ідеологом та організатором філантропічної діяльності, пожертвував на створення ПБ величезну на ті часи суму — понад 40 млн дол. Від 1883 р. до 1929 р. його фонд фінансував будівництво 2509 "бібліотек Карнегі" у всьому світі. З них 1795 книгозбірень було побудовано у Сполучених Штатах (1687 публічних і 108 академічних), решту — в Європі, Південній Африці, Барбадосі, Австралії та Новій Зеландії [5]. Приклад Карнегі наслідували й інші американські підприємці.

Завдання становлення й розвитку ПБ стало предметом невтомного піклування кількох поколінь американських чоловіків з елітних сімей. Вони розглядали свою участь у цій справі як виконання цивілізаторської місії з підвищення освітнього та культурного рівня народних мас. Жінки спочатку виконували в ПБ допоміжні функції, здебільшого займаючись із дітьми, а від початку XX ст. превалювали в бібліотечній роботі. Водночас жінок ще довго не допускали до керівних посад, на підтвердження чому наведемо факт, що першою жінкою-президентом Американської бібліотечної асоціації (АБА), заснованої 1876 р., Т. Елмендорф стала тільки 1911 р. [5]. Створення АБА сприяло вдосконаленню бібліотечного руху в США.

Напередодні XX ст. ПБ, за підтримки федеральної та місцевих влад, оперезали всю американську територію від Тихоокеанського до Атлантичного узбережжя. В умовах швидкої урбанізації книгозбірні були зосереджені здебільшого в містах. Це вимагало розширення їхньої географії завдяки заснуванню філій центральних ПБ у великих містах і провінційних — у глибинці. Об'єднання зусиль держави та бібліотечного руху наприкінці XIX ст. сприяло організації безоплатного доступу до фондів ПБ вагомій частині міської бідноти, сільського населення та трудової імміграції. Важливу роль у тому, щоб донести книгу як джерело знань до людей, яким було важко відвідувати філії, відіграв сервіс надання бібліотечних послуг робітникам і членам їхніх родин на залізничному транспорті, заводах і фабриках, у лікарнях і в'язницях [5].

У період глобального загострення політичної та економічної ситуації в роки Першої світової війни та Великої депресії 1929—1933 рр. чимало бібліотекарів допомагали читачам у пошуку правдивої інформації про події у США та за кордоном. Однак забезпеченню доступності ПБ усім громадянам перешкоджав расизм. Закони штатів і місцевої влади про расову сегрегацію позбавляли багатьох чорних американців доступу до громадських місць (зокрема, бібліотек) на Півдні країни. В інших регіонах діяли засновані на расистських соціальних ідеях дискримінаційні практики, що також обмежували доступ чорношкірих до ПБ. Унаслідок сегрегації для них створювали окремі школи та бібліотеки, які були неповноцінними та недофінансованими порівняно з доступними білим закладами. Важливу роль у викритті расизму відіграв професор Університету Атланти У. Е. Б. Дюбуа, який виступив проти відмови нової ПБ в Атланті обслуговувати третину населення столиці штату Джорджія.

У 1905 р. у Луїсвіллі (штат Кентуккі) було відкрито першу безоплатну ПБ для афроамериканців. Проте філія книгозбірні для чорних в Атланті здолала расистські бар'єри та відкрилася лише в 1921 р. [5].

На скрижальях американської історії радість перемог ПБ чергується з гіркою поразкою. Важливим досягненням у розширенні бібліотек-філій стало ухвалення у США Закону про бібліотечне обслуговування і будівництво (1962). Він був схвалений під впливом успіхів СРСР в освоєнні космосу, що змусило Сполучені Штати шукати відповідь на запитання "Чому російський Іван знає більше американського Джона?". Після тривалих дебатів у Конгресі США з цієї проблеми у країні розпочалася реформа освіти, науки та культури з урахуванням радянського досвіду. Це сприяло зростанню державного фінансування бібліотечного будівництва та обслуговування. У 1876 р. у країні налічувалося 188 ПБ, у 2016 р. — 9042. Сполучені Штати входять до першої п'ятірки країн світу з найбільшою чисельністю ПБ, але посідають у ній останнє місце після Китаю (51 311 ПБ), Росії (46 000), Індії (29 800) та України (18 323). Показово, що у США з населенням 338,6 млн осіб удвічі менше ПБ, ніж в Україні з майже на порядок меншою кількістю населення [13]. До цього слід додати, що напередодні руйнування СРСР в Україні було 25 644 ПБ, тобто майже втричі більше, ніж нині у США.

Сучасна Україна посідає 7 місце в переліку 10 країн світу з найбільшим числом бібліотек у розрахунку на душу населення (табл. 1) [16]. У нашій країні на 100 тис. жителів припадає 86,185 бібліотек, у США — майже втричі менше (30,35 бібліотек). За цим індикатором "земля обітована", як позиціонують себе США на світовій арені, посідає 62-ге місце у списку країн світу, в яких є ПБ [15].

Таблиця 1

10 країн світу з найбільшою кількістю бібліотек на 100 тисяч жителів

Країни	Число ПБ на 100 тис. жителів
Словаччина	138,14
Палау	112,72
Фінляндія	110,40
Білорусь	106,56
Латвія	95,73
Чеська Республіка	91,41
Україна	86,19
Вірменія	83,21
Молдова	80,53
Росія	78,73

За визнанням американських науковців, між рейтингами бібліотек та індексами розвитку (зокрема, індексом освіти Програми розвитку ООН) існує потужна позитивна кореляція. Унаслідок цього країни, що не мають багаті історії бібліотек зазвичай не мають і багаті історії освіти. Те саме стосується держав, що втратили свої позиції на цьому терені. Попри те, що США є лідером в економічно розвиненому капіталістичному світі за кількістю ПБ, їх, безумовно, недостатньо для країни з такою значною кількістю населення і такою величезною територією порівняно з Україною. Це одна з причин, чому Сполучені Штати досі не досягли рівня "нації, яка читає", якою свого часу було населення УРСР.

Однак головна причина цього провалу в країні, що претендує на лідерство у світі, полягає в тому, що, за даними Міністерства освіти США та Національного інституту грамотності, майже 32 млн дорослих американців не вмюють читати. На додаток до цього, за даними Організації економічного співробітництва та розвитку, 50% дорослого населення не здатне прочитати навіть книгу, написану на рівні восьмого класу [1]. Через це не доводиться дивуватися, що, за підрахунками Бюро трудової статистики Міністерства праці США, час, який витрачають американці на читання в особистих інтересах, у XXI ст. неухильно скорочується та варіюється залежно від віку читачів. Під час спалаху пандемії COVID-19 він дещо підвищився, але це не призвело до суттєвих зрушень. У 2020 р. американці віком 75 років і старше в середньому читали 57 хвилин на день, а у віці від 15 до 44 років — у середньому 12 або менше хвилин на день [6].

Відвідування ПБ не є привілеєм "середнього класу", як стверджують неоліберали, які просувають плани ліквідації цього суспільного блага через скорочення державного фінансування з метою приватизації. Сьогодні ПБ у США — це один із небагатьох соціальних просторів, здатних певною мірою звузити розрив між заможними й незаможними. У бібліотеках, на відміну від багатьох інших закладів, не вимагають плату за вхід і не нав'язують купівлю непотрібних товарів і послуг після входу. Те саме стосується й шкільних бібліотек (ШБ) у публічних школах. Окрім того, ПБ пропонують відвідувачам не тільки безоплатні книжки, а й заняття та семінари, місця для проведення зборів та обміну думками, доступ до інтернету, лінгафонні кабінети для вивчення англійської мови іммігрантам, допомогу в складанні резюме, податкових

декларацій, інших документів неписьменним тощо. У період маккартизму ПБ вистояли в боротьбі з ультраправою реакцією тому, що їх підтримували мільйони простих американців. Чи зможуть бібліотечні установи відстояти право на існування в умовах нинішніх атак неолібералізму та неофашизму, покаже майбутнє.

На перший погляд, нинішній метаморфоз неолібералізму та неофашизму може здатися дивним читачеві, вихованому на "ідеалах американської демократії", але цей зв'язок має давнє історичне коріння. Свого часу Гітлер визнав, що багато ідей нацизму (євгеніка, расизм тощо), викладених у "Майн кампф", він запозичив у США в період панування там лібералізму. Переведення американської економіки на неоліберальні рейки наприкінці XX ст. призвело до ще більшої концентрації власності, капіталу й влади. Це стало однією з причин занепаду демократії, зuboжіння населення та активізації неофашистських рухів на хвилі невдоволення поглибленням нерівності у США. За цих умов американський імперіалізм створив імідж "дружнього" фашизму — реінкарнації правого екстремізму у США й використовує його у своїх інтересах як таранне знаряддя проти прогресивних сил. Глибокий науковий аналіз цього процесу подано у книзі професора політичних наук Міського університету Нью-Йорка Б. Гросса "Дружній фашизм: Нове обличчя влади в Америці". Видавництво рекламувало її як "обов'язкову до прочитання кожним, хто занепокоєний ерозією особистої свободи та хоче побачити справжню демократію в Америці" [12]. Небезпека загравання сучасного капіталізму з неофашизмом полягає в тому, що в разі серйозної загрози нагромадженню капіталу останній може перейти до його підтримки на державному рівні. Це загрожує непередбачуваними наслідками для всього світу, аж до його знищення в полум'ї атомної війни.

Майбутня доля ПБ і ШБ в епіцентрі капіталістичного світу залежить насамперед від дій шанувальників книжки, які високо цінують культурно-просвітницьку роль бібліотек. Вагомий резонанс в американському інтелектуальному середовищі та за його межами викликало есе Л. Стек-Нельсон "Останній вільний простір", опубліковане у World Literature Today. У цьому "зізнанні публічним бібліотекам у коханні" висловлено щире вдячність ПБ і зазначено: "У бібліотеці нікого не просять платити за те, щоб просто посидіти. Для тих, хто має мало ресурсів, окрім часу, це просто знахідка. Бібліотеки — це неофіційні ігрові майданчики для малозабезпе-

чених родин у дощові дні, прихистки для безхатченків у холодні місяці, порятунок для дітей шкільного віку зі зруйнованих будинків. Це останні bastiони тиші та спокою, де від людини не вимагається нічого, крім існування" [14].

Квінтесенцію нинішньої боротьби з ПБ становить прагнення капіталу до тамування жаги наживи завдяки перерозподілу коштів, що йдуть на їхню підтримку, а також спроби реакції встановити тотальний ідеологічний контроль у країні. У період "холодної війни" головна загроза ПБ походила від маккартизму, нині вона походить від симбіозу неолібералізму й неофашизму. Американська дослідниця сучасних проблем ПБ Е. Шортнаголює: "У той час як міжнародна спільнота може розглядати американські бібліотеки як взірці для наслідування, підтримка публічних бібліотек у США неоднозначна. У соціально-політичному кліматі США, особливо після чотирьох років розділювальної риторики адміністрації Трампа, спостерігається підвищена політизація інформації та даних. У деяких штатах і містах триває процес припинення фінансування публічних бібліотек. Ультраправі рухаються в напрямі запровадження цензури книжок у школах і намагаються повністю заборонити деякі книжки" [14]. На користь реальності цієї загрози свідчить ескалація приватизаційних процесів у США в останні десятиліття.

Державний сектор Сполучених Штатів стрімко скорочується від 1990-х рр. Потік приватизації різною мірою, але з однаковим ефектом у плані комодифікації послуг захоплює багато держустанов. Державна освіта дедалі більше приватизується за допомогою здійснення расистських програм шкільних ваучерів, розширення комерційних шкіл і організацій з управління освітою. Приватні організації володіють і керують національними притулками для безхатьків і продовольчими банками, контролюють багато програм соціального забезпечення, зокрема допомоги дітям. Кошмаром для мільйонів в'язнів американського ГУЛАГу, серед яких чимало молоді, стало створення приватної, комерційної американської тюремної системи [14].

Вступ США у ХХІ ст. супроводжувався імплементацією давніх антинародних задумів можновладців у сфері освіти та культури. Цей процес активізувався в період правління республіканської партії на чолі з Д. Трампом. Зміна влади у США з приходом демократичної партії в Білий дім не призвела до позитивних зрушень. Войовничі зброєносці ринкового фундаменталізму й правого екстремізму в адміністрації

Дж. Байдена продовжують реакційний курс уряду Трампа, спрямований на ліквідацію ПБ за допомогою неоліберальних і неофашистських важелів впливу. Унаслідок цього атаки правих на бібліотечному полі набули ще жорсткішого характеру й сьогодні ведуться на двох фронтах. Перший із них відомий під назвою "книжкова лихоманка" і зосереджений на забороні та вилученні з бібліотечних фондів "ідеологічно шкідливих" книг. Другий переслідує не менш руйнівні цілі через скорочення та припинення фінансування ПБ [9].

Найповніше уявлення про розмах і зміст нинішньої "книжкової лихоманки" під покривом Статуту Свободи надають доповіді Американської бібліотечної асоціації. Ця професійна організація об'єднує у своїх лавах майже 50 тис. членів — бібліотекарів та осіб, зацікавлених у бібліотечній діяльності для розвитку суспільства. Унаслідок посилення неоліберальних і неофашистських переслідувань бібліотек і бібліотекарів чисельний склад Асоціації скоротився з 66 075 осіб у 2005 р. до 49 727 осіб у 2021 р. [2]. Однак місія АБА залишається незмінною та полягає в тому, щоб "забезпечити лідерство в розвитку, просуванні й вдосконаленні бібліотечних та інформаційних послуг і професії бібліотекаря з метою поліпшення навчання та забезпечення доступу до інформації для всіх" [3].

Нині втілення в життя місії АБА щодо забезпечення доступу до інформації для всіх стикається з багатьма перепонами. Найбільше обмежень припадає на частку ШБ і ПБ. У 2022 р. майже 51% вимог цензурування стосувалися книжок, програм та інших матеріалів у ШБ та школах; 48% — у ПБ. Загалом у 2022 р. Офіс інтелектуальної свободи АБА зафіксував 1269 вимог цензурувати книжки та ресурси. Це найбільша кількість спроб заборони книжок за останні 20 з лишком років відтоді, як АБА запровадила збір цих даних. У 2021 р. таких спроб було 729, тобто майже вдвічі менше. У 2022 р. цензури зазнала 2571 назва, що на 38% більше, ніж у 2021 р. [4].

Поряд із книжками, написаними членами спільноти ЛГБТК+ або про них, у США до переліку заборонених творів потрапили роман видатного американського письменника, лауреата Нобелівської премії з літератури Е. Гемінгвея "Прощавай, зброе!"; наукова праця американського історика, дослідника расової політики у США, професора І. Х. Кенді "Як бути антирасистом"; роман відомого американського письменника-реаліста та громадського діяча Т. Драйзера "Американська трагедія"; книжка видатного

американського письменника, журналіста та громадського діяча М. Твена "Пригоди Гекльберрі Фінна" та багато інших всесвітньовідомих шедеврів американської та світової науки та літератури. Такі гримаси американської демократії без прикрас! Критично оцінюючи "книжкову лихоманку" в США, директорка Офісу інтелектуальної свободи АБА Д. Колдуелл-Стоун зауважує: "Кожна спроба заборонити книжку... являє собою пряму атаку на захищене Конституцією право кожної людини вільно вибирати, які книжки читати і які ідеї вивчати. Вибір того, що читати, має залишатися за читачем або, у випадку з дітьми, за батьками. Цей вибір не належить самозваним книжковим поліцейським" [7].

Протест проти цензурних розправ із книжками гіпотетично може вирішитися в судовому порядку на користь збереження видання у фонді. Проте найчастіше книжкові судилища завершуються обмеженням видачі або вилученням з бібліотеки переслідуваних книжок. Водночас книги є не єдиною метою наступу на ПБ різних угруповань батьків (одні виступають за заборону, а інші за збереження книг про ЛГБТК+), правих медіа, войовничих неолібералів і реанімованих неофашистів у США. Останнім часом бібліотекарі ШБ і ПБ дедалі частіше опиняються під прицілом реакції та зазнають наклепницької стигматизації, переслідувань в інтернеті, агресії в соціальних мережах, прямих погроз їхній безпеці, зайнятості та свободі. Боротьба з бібліотекарями переплітається з фінансовим придушенням ШБ і ПБ.

"Цензура, — зазначає бібліотекар Е. Драбинські, — це не єдиний спосіб вилучення книг із рук читачів. Якщо бібліотека не має бюджету для придбання якогось видання, ця книга фактично заборонена. Якщо бібліотека обмежена ліцензійними умовами видавничої компанії, які не дозволяють бібліотекам широко розповсюджувати цифрові матеріали, книги фактично заборонені. Якщо будівля бібліотеки зачинена, бо в ній нарешті встановлено надто багато відер під надто великою кількістю крапель з даху, що потребував ремонту 20 років тому, книжки фактично заборонені. Якщо в бібліотеці немає достатньої кількості працівників для відбору та придбання матеріалів, каталогізації та класифікації, розповсюдження та збереження, читання дітям, навчання людей роботи на комп'ютері, допомоги медичним дослідникам у проведенні систематичних оглядів, книжки фактично заборонені. Якщо людина живе занадто далеко від бібліотеки, щоб до неї дістатися, книги фактично

заборонені. Якщо люди приходять до бібліотеки, а вона закрита через проблеми з персоналом, книги фактично заборонені. Існує безліч способів заборонити книгу" [8].

Останніми роками дедалі більшу роль у реакційних кампаніях із заборони книг у США відіграють неофашистські угруповання. Об'єктами їхніх репресивних атак є не лише книжкові фонди та бібліотекарі, які сприяють розвитку критичного мислення на базі вивчення історії пригноблення людини людиною та прогресивних досягнень людства, залучення неофашизму до книжкових чисток у США супроводжується цькуванням усіх здатних критично мислити педагогів. Завдання неофашистів полягає в нейтралізації освіти через позбавлення від усіх працівників, здатних пробуджувати цікавість, долучати молодь до мистецтва соціальної критики й виховувати колективний дух незгоди з несправедливістю. У цьому зв'язку американський педагог-дослідник Г. Слейтер зазначає: "Фашизм не потребує інтелектуалів, тільки ідеологів і виконавців" [15]. У такому ж контексті відомий північноамериканський педагог Г. А. Жиро наголошує, що в наші дні "Сполучені Штати дедалі більше перетворюються на суспільство, байдуже до добробуту своїх громадян, бо успіх великих корпорацій стає для нього вищим, аніж існування кожного шостого американця, який живе у злиднях за межею бідності" [11, р. 159].

Атаки неолібералів і неофашистів на бібліотечну систему Сполучених Штатів, яка сотні років вірою й правдою служила трудовому народові, ставлять ШБ і ПБ перед новими серйозними викликами та випробуваннями в боротьбі за збереження свого історичного статусу. З кожним днем співробітники ШБ і ПБ разом з іншими прогресивними силами США дедалі активніше долучаються до битви за приборкання спроб американської реакції узаконити "книжкову лихоманку" та притягувати до судової відповідальності працівників цих бібліотек за порушення рестриктивних приписів самопроголошеної книжкової поліції щодо комплектування й використання книжкових фондів. Соціологічні дослідження свідчать про рішучу підтримку населенням своїх бібліотек і масове засудження спроб запровадити тотальний контроль за діяльністю ШБ і ПБ. На підтвердження цієї думки можна послатися на результати опитування американських виборців щодо ставлення до підтримки/заборони книг. Останнє було проведено впродовж 31 серпня — 3 вересня 2022 р. безпартійною дослідницькою фірмою Embold

Research на замовлення EveryLibrary Institute. Дослідження свідчить, що 75% американців виступають проти заборони книжок та оцінюють діяльність бібліотекарів удвічі вище, ніж губернаторів, Демократичної та Республіканської партій, Трампа й Байдена. 95% демократів, 80% незалежних і 53% республіканців висловилися проти заборони книг та заявили, що на виборах наступного року вони враховуватимуть позицію кандидатів щодо цього питання. Понад 90%

виборців виступають проти заборони сотень класичних романів і дитячих книжок, які екстремістські угруповання мають намір вилучити з ПБ; понад 50% занепокоєні ухваленням законів, що регулюють доступ до книг [10]. У цьому контексті очевидно, що доля соціальної організації бібліотечної системи у США залежатиме від рівня підтримки боротьби бібліотекарів за демократичні права всіма прогресивними силами країни.

Список бібліографічних посилань

1. 32 million American adults can't read: why literacy is the key to growth (2018, February 16). URL: https://medium.com/@OneYoungWorld_/32-million-american-adults-cant-read-why-literacy-is-the-key-to-growth-818996739523.
2. American Library Association. ALA. Annual Membership Statistics. URL: <https://www.ala.org/membership/node/22/>.
3. American Library Association. About ALA. URL: <https://www.ala.org/aboutala/>.
4. Banned and Challenged Books. A Website of the ALA Office for Intellectual Freedom. Censorship by the Numbers. URL: <https://www.ala.org/advocacy/bbooks/by-the-numbers>.
5. Brady H., Abbott F. (2015). A History of US Public Libraries. Digital Public Library of America. URL: <https://dp.la/exhibitions/history-us-public-libraries>.
6. Bureau of Labor Statistics, U. S. Department of Labor. The Economics Daily. (2021). Time spent reading for personal interest in 2020. URL: <https://www.bls.gov/opub/ted/2021/time-spent-reading-for-personal-interest-in-2020.htm>.
7. Conley J. (2023, March 23). Never Seen Anything Like This: US Librarians Report Book Bans Hit Record High in 2022. URL: <https://www.commondreams.org/news/ala-banned-books>.
8. Drabinski E. (2022, September 26). Disinvestment Poses as Great a Threat to Libraries as Book Bans. URL: <https://truthout.org/articles/disinvestment-poses-as-great-a-threat-to-libraries-as-book-bans/>.
9. Drabinski E. (2023, January 21). As the Public Focuses on Book Bans, the Right Is Quietly Defunding Libraries. URL: <https://truthout.org/articles/as-the-public-focuses-on-book-bans-the-right-is-quietly-defunding-libraries/>.
10. EveryLibrary Institute. Book Banning Survey Report. September 2022. URL: https://assets.nationbuilder.com/votelibraries/pages/5616/attachments/original/1663258620/Voter_Perceptions_of_Books_Bans_and_Censorship.pdf.
11. Giroux H. A. (2016). America at War with Itself. San Francisco : City Lights Books.
12. Gross B. (1980). Friendly Fascism: The New Face of Power in America. New York : M. Evans and Company, Inc.
13. Public Libraries by Country, 2016. URL: <https://www.mapsofworld.com/answers/politics/ukraine-russia-war-crisis/>.
14. Short A. M. (2023, January 15). Public libraries continue to thrive despite defunding and privatization attacks. URL: <https://www.alternet.org/public-libraries-continue-to-thrive/>.
15. Slater G. B. (2022, April 10). Neoliberalism Paved the Way for Book Banning to Take Hold in US Schools. URL: <https://truthout.org/articles/neoliberalism-paved-the-way-for-book-banning-to-take-hold-in-us-schools/>.
16. Syracuse University / Blog / Best & Worst Countries for Book Lovers (2022). URL: <https://onlinegrad.syracuse.edu/blog/best-countries-book-lovers-accessible/>.

Anatolii Arseienko,

PhD of Historical Sciences,

Leading Researcher of Institute of Sociology

of the National Academy of Sciences of Ukraine

American public libraries in the mill stones of neo-liberalism and neo-fascism

The author explores the history of the formation and development of public libraries (PL) in the United States and the role of this social institution in the educational and cultural life of American society. Particular attention is paid to contemporary attacks by the metamorphosis of neo-liberalism and neo-fascism on the social organization of libraries through their disinvestment and censorship. The aim of this offensive is to privatize PL and increase capital's control over their functioning and the formation of their book collections.

Keywords: *public libraries; neo-liberalism; neo-fascism; access to information; censorship; book bans; disinvestment of libraries*

Надійшла до редакції 3 травня 2023 року